

Postanowienie z dnia 27 listopada 2002 r., III CZP 63/02

Nie jest dopuszczalne przedstawienie Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przez sąd drugiej instancji właściwy do rozpoznania skargi o wznowienie postępowania.

Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Bronisław Czech

Sędzia SN Iwona Koper

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi Leona S. i Zofii S. o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa Leona S. i Zofii S. przeciwko małoletniej Kindze S. o zapłatę, zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 23 listopada 2000 r. po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 27 listopada 2002 r. przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie postanowieniem z dnia 13 czerwca 2002 r.:

"1. Czy doręczenie stronie wyroku sądu pierwszej instancji wraz z uzasadnieniem w wyniku sfalszowania wniosku o doręczeniu wyroku z uzasadnieniem przez osobę nie będącą stroną procesu powoduje się uprawomocnienie wyroku Sądu pierwszej instancji.

2. Czy w przypadku, kiedy na skutek tego wniosku wszczęto postępowanie apelacyjne i doszło do wydania przez sąd drugiej instancji wyroku niekorzystnego dla przeciwnika procesowego strony, która uzyskała uzasadnienie wyroku w wyniku przestępstwa popełnionego przez osobę trzecią zachodzi podstawa wznowienia postępowania w rozumieniu art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c.?"

odmówił podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawne wynikły w toku prowadzonej przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie sprawy ze skargi powodów o

wznowienie postępowania, zakończonego wyrokiem z dnia 23 listopada 2000 r., wydanym przez tenże Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji małoletniej pozwanej od wyroku Sądu pierwszej instancji. Apelacja ta została wniesiona w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia pozwanej wyroku Sądu pierwszej instancji wraz z uzasadnieniem. Wskazany wyrok z dnia 23 listopada 2000 r. Sąd drugiej instancji zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji zmienił prawomocnie co do punktu pierwszego i w tym zakresie powództwo oddalił (w pozostałej części zaskarżony wyrok został uchylony a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania). Jako podstawę skargi o wznowienie postępowania wskazano okoliczność, że wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji był podrobiony przez osobę trzecią, która wyrokiem karnym skazującym uznana została za winną popełnienia przestępstwa podrobienia podpisu.

Przed ewentualnym ustosunkowaniem się do zagadnień przedstawionych przez Sąd Apelacyjny koniecznym jest rozważenie kwestii wstępnej, tj. dopuszczalności ich przedstawienia Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

W niniejszej sprawie skarga powodów o wznowienie postępowania została skierowana przeciwko wyrokowi Sądu Apelacyjnego, orzekającego w sprawie jako sąd drugiej instancji, przy czym zakresem zaskarżenia objęta została jedynie ta część wyroku, w której Sąd zmienił zaskarżony wyrok sądu pierwszej instancji oddalając powództwo w stosownej części. Wyrok Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej skargą części uprawomocnił się. Wobec tego stwierdzić należy, że Sąd Apelacyjny jako sąd, który ostatnio orzekał co do istoty sprawy, jest sądem właściwym do wznowienia postępowania (art. 405 zdanie drugie k.p.c.). Wniosek powyższy należy przyjąć niezależnie od tego, czy za orzekanie co do istoty sprawy przez sąd drugiej instancji w rozumieniu art. 405 zdanie drugie k.p.c. uznać należy wydanie przez sąd wyroku reformatoryjnego bądź wyroku oddalającego apelację, jako odmiennych od rozstrzygnięcia uchylającego zaskarżony wyrok i przekazującego sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, czy też jedynie wyroku reformatoryjnego, gdyż w niniejszej sprawie mamy do czynienia z zaskarżeniem wyroku sądu drugiej instancji o charakterze reformatoryjnym (ściśle rzecz biorąc – w części reformatoryjnej). Tak więc występuje tu sytuacja, w której Sąd Apelacyjny, orzekający wcześniej jako sąd drugiej instancji, jest właściwy do rozpoznania skargi o wznowienie postępowania.

W związku z takim stanem rzeczy należy uwzględnić, że zgodnie z art. 406 k.p.c. do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jeżeli przepisy o wznowieniu postępowania nie stanowią inaczej. Wśród przepisów szczególnych dotyczących rozpoznania skargi o wznowienie postępowania (art. 497 i nast. k.p.c.) nie ma normy stanowiącej odpowiednik art. 390 k.p.c., ani też normy nakazującej stosować tenże artykuł w postępowaniu ze skargi o wznowienie. Możliwość stosowania art. 390 k.p.c. w postępowaniu ze skargi o wznowienie nie wynika oczywiście również z przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, do których odpowiedniego stosowania odsyła art. 406 k.p.c. Nasuwa się zatem wniosek, że w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne przedstawienie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 k.p.c., jeżeli właściwym do wznowienia postępowania jest sąd, który orzekał w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem w drugiej instancji.

Zapratywanie to ma swoje odzwierciedlenie w orzecznictwie. Z art. 406 k.p.c. wyprowadza się mianowicie wniosek, że jeśli sądem właściwym do wznowienia postępowania jest sąd, który wydał zaskarżony wyrok w drugiej instancji, to w postępowaniu ze skargi o wznowienie nie ma zastosowania art. 390 k.p.c. Innymi słowy, sąd taki nie jest władny do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia. Należy jednak podkreślić, że powyższe stanowisko wyrażone zostało w dwóch nieco odmiennych postaciach. W postanowieniu z dnia 16 marca 1967 r., III CZP 1/67 (OSNCP 1967, nr 7-8, poz. 148) Sąd Najwyższy przyjął generalnie, że "art. 391 § 1 k.p.c. (obecnie chodzi o art. 390 § 1 k.p.c.) nie stosuje się przy rozpoznawaniu przez sąd wojewódzki skargi o wznowienie postępowania". Natomiast w postanowieniu z dnia 8 maja 1968 r., III CZP 38/68 (nie publ.) Sąd Najwyższy stwierdził, że „nie jest dopuszczalne stosowanie art. 391 (obecnie art. 390 k.p.c.) w tej fazie postępowania, w której sąd wojewódzki będąc właściwym do rozstrzygnięcia o wznowieniu jako instancji wyższej na podstawie art. 405 zdanie drugie k.p.c. ma orzec jedynie o dopuszczalności wznowienia postępowania". O ile więc w świetle pierwszego orzeczenia ogólnie wykluczone jest stosowanie art. 390 k.p.c. w postępowaniu ze skargi o wznowienie, jeśli właściwy do wznowienia jest sąd, który orzekał w sprawie jako sąd drugiej instancji, o tyle w orzeczeniu drugim owo wyłączenie ograniczone zostało jedynie do stadium badania dopuszczalności wznowienia postępowania

(ograniczenie to nawiązuje do wynikającego z przepisów o wznowieniu postępowania podziału postępowania ze skargi o wznowienie na etap postępowania w przedmiocie dopuszczalności wznowienia i etap postępowania zmierzający do rozpoznania sprawy na nowo w granicach wznowienia: art. 410 i 411 zdanie 1 i 2 k.p.c. oraz art. 412 § 1 k.p.c.).

Stanowisko przyjęte w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 1967 r. zaakceptowano w doktrynie w zasadzie jednolicie. Również Sąd Najwyższy orzekający w niniejszej sprawie stanowisko to podziela. Za wyłączeniem bowiem stosowania art. 390 k.p.c. w całym postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania (a więc zarówno na etapie badania dopuszczalności wznowienia, jak i na etapie ponownego rozpoznania sprawy w granicach wznowienia), jeżeli tylko właściwym do wznowienia jest sąd, który orzekał w sprawie w drugiej instancji, przemawiają następujące względy.

Po pierwsze, art. 406 k.p.c. stanowiąc o odpowiednim stosowaniu przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji w postępowaniu ze skargi o wznowienie nie został ograniczony jedynie do etapu postępowania w przedmiocie badania dopuszczalności wznowienia, lecz – jak wskazuje jego literalne brzmienie – odnosi się do całego postępowania ze skargi o wznowienie, a zatem także do etapu rozpoznania sprawy na nowo w granicach wznowienia (art. 412 § 1 k.p.c.). Tego rodzaju regulacja daje wyraz zasadzie o niestosowaniu w postępowaniu ze skargi o wznowienie przepisów o postępowaniu odwoławczym i to nawet wówczas, gdy po stwierdzeniu dopuszczalności wznowienia dochodzi do rozpoznania sprawy w granicach podstaw wznowienia, a właściwym do wznowienia postępowania jest sąd drugiej instancji. Omawiana zasada odpowiada także charakterowi postępowania ze skargi o wznowienie; nie jest to wszakże kontynuacja postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem, przeciwko któremu wniesiono skargę, lecz samoistne postępowanie, w którego pierwszej fazie następuje badanie dopuszczalności wznowienia, a w drugiej – rozpoznanie sprawy na nowo w granicach podstaw wznowienia (art. 412 § 1 k.p.c.), bądź też ewentualnie łączne przeprowadzenie obu wymienionych etapów (art. 411 zdanie drugie k.p.c.), przy czym w obu wypadkach zaskarżony wyrok zachowuje moc wiążącą dopóty, dopóki nie zostanie zmieniony albo uchylony w wyniku uwzględnienia skargi o wznowienie. Konsekwencją powyższej zasady jest, jak należy przyjąć, że w całym postępowaniu ze skargi o wznowienie, zarówno w stadium badania dopuszczalności wznowienia,

jak i w stadium ponownego rozpoznawania sprawy w granicach podstaw skargi, wyłączone jest stosowanie art. 390 k.p.c., jeśli właściwym do wznowienia jest sąd, który orzekał w sprawie w drugiej instancji.

Po drugie, przeprowadzenie zróżnicowania pomiędzy etapem badania dopuszczalności wznowienia a etapem ponownego rozpoznania sprawy w zakresie dopuszczalności przedstawienia przez sąd drugiej instancji właściwy do wznowienia postępowania Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 k.p.c. (w pierwszym etapie miałyby być to wykluczone, w drugim zaś nie – tendencja taka zdaje się wynikać z orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 1968 r.), byłoby możliwe tylko w wypadku, gdyby postępowanie ze skargi o wznowienie było przeprowadzane jako dwuetapowe. W sytuacji natomiast, gdyby doszło do połączenia badania dopuszczalności wznowienia z ponownym rozpoznaniem sprawy (art. 411 zdanie drugie k.p.c.), zróżnicowanie takie byłoby wykluczone, ponieważ oba etapy odbywałyby się równocześnie. Przyjęcie założenia, że stosowanie art. 390 k.p.c. jest wyłączone w postępowaniu ze skargi o wznowienie jedynie na etapie badania dopuszczalności wznowienia, a dopuszczalne na etapie ponownego rozpoznawania sprawy w granicach wznowienia, pozwalałoby sądowi drugiej instancji właściwemu do rozpoznania skargi na to, aby w każdorazowo łączyć badanie dopuszczalności wznowienia z rozpoznaniem sprawy na podstawie art. 411 zdanie drugie k.p.c. i w ten sposób niejako obchodzić wynikające z art. 406 k.p.c. wyłączenie stosowania art. 390 k.p.c. na etapie samego badania dopuszczalności wznowienia. Dlatego rozwiązaniem bardziej konsekwentnym jest przyjęcie założenia, według którego art. 406 k.p.c. przez odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji (z zastrzeżeniem szczególnych przepisów dotyczących wznowienia postępowania) wyklucza stosowanie art. 390 k.p.c. w całym postępowaniu ze skargi o wznowienie, jeżeli sądem właściwym do wznowienia postępowania jest sąd, który orzekał w sprawie w drugiej instancji.

Wszystko to prowadzi do następującego wniosku: ze względu na niedopuszczalność zastosowania art. 390 k.p.c. w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania, do którego wszczęcia właściwy jest sąd drugiej instancji, Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie zmuszony jest odmówić podjęcia uchwały rozstrzygającej przedstawione mu zagadnienia prawne. Skoro bowiem niedopuszczalne jest przedstawienie przez sąd drugiej instancji właściwy do

wznowienia postępowania zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia, to niedopuszczalne jest również podjęcie uchwały przez Sąd Najwyższy w omawianym wypadku. W niniejszej sprawie właściwy do wznowienia postępowania i rozpoznania skargi jest, jak to już podkreślono, Sąd Apelacyjny, który wydał zaskarżony prawomocny wyrok orzekając jako sąd drugiej instancji. Sąd ten ze względu na zawarte w art. 406 k.p.c. odesłanie do przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie jest zaś władny przedstawić Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 390 § 1 k.p.c. w związku z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz.U. z 1994 r. Nr 13, poz. 48 ze zm.).